

ТОЧКА ОПОРИ: ЩО ТАКЕ КУЛЬТУРНА СПАДЩИНА І ЯК КОЖЕН МОЖЕ ЇЇ ЗБЕРЕГТИ

Відвідуючи інше місто, регіон, країну, ви поспішаєте подивитися історичні центри європейських міст. Із захопленням дивуетесь збереженості історичних будівель XVIII, а інколи й XIII століття.

Привозите з подорожей стоси путівників визначними місцями. Замислюєтесь над запитанням друзів, що цікавого можна подивитися у вашому місті.

"Ну, не вести ж їх в місцевий краєзнавчий музей". Впізнали себе? Ось так, захоплюючись чужою культурною спадщиною, ми не бачимо і не розуміємо своєї

Тож що таке культурна спадщина? Як вона пов'язана з культурною ідентичністю? Та що держава і, врешті, кожен із нас може робити для їхнього збереження?

Ми попросили Ельміру Аблялімову, проєктну менеджерку Кримського інституту стратегічних досліджень, дати кілька порад, що можна зробити для збереження культурної спадщини.

"Коли моя бабуся повернулася в Крим після депортації, то із заплученими очима ходила селом, де народилася та жила до депортації 1944 року. Вона відтворювала в пам'яті місце, де знаходився її дім — перша точка опори та ідентичності, місце, де людина формується як член родини й більше, як представник народу, місце, яке пов'язує нас із нашою батьківщиною і є зв'язком з поколіннями, — зазначає Ельміра і додає: — Культурна спадщина — це не щось далеке і відокремлене від нас, а це і є ми. Наше усвідомлення самих себе, знання своєї історії, мови, традицій, передача їх майбутнім поколінням".

Українське законодавство визначає, що **"культурна спадщина – сукупність успадкованих людством від попередніх поколінь об'єктів культурної спадщини, результат духовної та матеріальної діяльності"**.

Культурна спадщина поділяється на матеріальну і нематеріальну. До матеріальної відносяться архітектурні пам'ятки (наприклад, фортеці, храми тощо), археологічні знахідки, предмети мистецтва, музейні колекції, старовинні предмети побуту та багато іншого. А нематеріальна спадщина — це те, через що виражається культура: практики, звичаї, ритуали, мова, танці, музика, традиційні ремесла тощо. Найяскравіший приклад нашої нематеріальної спадщини — український борщ, що визнаний ЮНЕСКО, або традиційний кримськотатарський орнамент "Орьнек".

Україна має досвід примусового виселення цілих народів зі своєї території та розселення на "вільних" землях інших.

Так Радянський союз намагався змінити ідентичність різних народів, які проживали на території великої країни.

Особисті історії міграції, примусового виселення родин пов'язані з міжкультурною взаємодією та культурними впливами, що формують сімейну культурну спадщину.

Ми можемо говорити про всесвітню, національну та місцеву культурну спадщину — Україна має її багато. На обліку держави перебуває понад 170 тисяч об'єктів культурної спадщини. 8 з них занесені до списку Світової спадщини; 1 з них — Херсонес Таврійський — знаходиться на тимчасово окупованій території Криму. 16 об'єктів у списку претендентів. Крім того, в Україні понад 2,5 тисячі музеїв. І їхні фонди унікальні. Маленькі музеї інколи мають шедеври, якими не можуть похвалитися національні.

"Колись я прочитала цікаве дослідження на замовлення The Heritage Lottery Fund, що було проведено у Великій Британії. Мешканців запитали, що вони думають про місцеву культурну спадщину. І 81% із них заявили, що вона має велике значення для них особисто та має безпосереднє відношення до їхніх сімей. Тому для них локальна культурна спадщина надзвичайно важлива, бо вона формує патерни нашого усвідомлення і поведінки", — зазначає пані Ельміра.

ПОРАДА 1. ЗБИРАЙТЕ ІСТОРІЮ, ЗВИЧАЇ І ТРАДИЦІЇ ВАШОЇ РОДИНИ ТА ПЕРЕДАВАЙТЕ ЇХ СВОЇМ ДІТЯМ.

Культурна спадщина є одним із чинників, який формує нашу ідентичність — усвідомлення окремою людиною або певною соціальною групою своєї приналежності до тієї чи іншої спільноти за етнічними, національними, культурними чи іншими ознаками.

"Росія чітко демонструє, що культура, релігія, наука, освіта, історія, музеї — це є інструменти в її політиці, — пояснює Ельміра Аблялімова. — Тому ця війна не за території, вона за ідентичність. Злочини Російської Федерації проти культурної спадщини, які фіксує Кримський інститут стратегічних досліджень від початку повномасштабного вторгнення чітко ілюструє намір агресора — знищення ідентичності як титульної нації українців, так і корінних народів України".

Розмову про національно-культурну ідентичність важливо починати із сімейних традицій, реліквій, дослідження історії власного роду/родини.

Перше, з чого необхідно почати вивчення родоводу та історії сім'ї, — це спілкування з найстарішими. Але, якщо ви маєте небагато інформації про свій рід, можна розпочати дослідження з пошукових сайтів. Одним із найвідоміших є **MyHeritage**, де за тестом ДНК ви зможете знайти родичів. Корисним онлайн-ресурсом також є карта поширення прізвищ в Україні. Відскановані церковні метрики та інші архівні документи можна знайти на сайті **Family search.org**.

Можна скористатися і послугами професійних дослідників. Найвідоміша в Україні спільнота дослідників генеалогії та тих, хто шукає своє коріння і готовий ділитися досвідом та знаннями – **UAGenealogy**.

ПОРАДА 2. ВІДВІДУЙТЕ МУЗЕЇ, ПАМ'ЯТКИ ТА ВИЗНАЧНІ ІСТОРИЧНІ МІСТА.

Культурна спадщина впливає і на формування локальної ідентичності — від села, містечка й міста, до цілого регіону, зберігає розмаїття як цінність, відрізняє нас від інших, викликає зацікавлення.

З поваги до історії свого роду/родини формується повага до історії регіону і країни в цілому. Споглядання та вивчення різних видів мистецтва допоможе розвинути креативність і натхнення. Ви розширите власний кругозір, коли познайомитесь з усім культурним розмаїттям вашого регіону. Зможете знайти там нових друзів і однодумців. Врешті, занурившись у світ мистецтва та історії, ви зможете відволіктись від повсякдення.

Знайомство з місцевими музеями варто розпочати з їхніх сторінок в соцмережах. Там знайдете також інформацію про музейні активності, спеціальні заходи, екскурсії, публічні лекції тощо.

ПОРАДА 3. ПРИЄДНУЙТЕСЬ ДО ГРОМАДСЬКИХ НАЦІОНАЛЬНИХ ТА МІСЦЕВИХ ОРГАНІЗАЦІЙ, ЩОБ ПІДТРИМАТИ ТА ЗБЕРЕГТИ КУЛЬТУРНУ СПАДЩИНУ.

Культура є джерелом ідентичності та згуртованості спільнот. У сучасному світі це один із найпотужніших ресурсів для трансформації суспільства. Тому охорона і збереження об'єктів культурної спадщини є одним із ключових завдань держави.

Проте не меншу роль у цьому відіграють і громадські організації. Діяльність центральної та місцевої влади у сфері охорони визначається законодавством. А от контроль за цією діяльністю, а також ініціатива щодо змін — цілком в руках суспільства.

"Вже понад сім років ми займаємося документуванням злочинів РФ на окупованих територіях. З початком повномасштабної агресії ми також почали моніторити ситуацію і на новоокупованих територіях Херсонської та Запорізької областей. І тепер головним завданням є побудова сталої системи збереження та захисту культурної спадщини на національному рівні. Наша організація розробила власні пропозиції з цього питання", — розповідає проєктна менеджерка Кримського інституту стратегічних досліджень.

CRIMEAN
INSTITUTE
FOR STRATEGIC
STUDIES

Захист культурної спадщини вимагає від України й міжнародної співпраці. На жаль, обстріли в липні 2023 року об'єктів, включених до Списку Всесвітньої спадщини, свідчать, що реальних міжнародних механізмів захисту об'єктів культури на сьогодні не існує.

Тому важливо говорити про необхідність запровадження нових механізмів та інструментів із захисту культурної спадщини.

Громадяни можуть володіти цінними знаннями про історичне чи культурне значення певних місць або артефактів, адвокатувати їхній захист на локальному, національному та міжнародному рівнях.

Ви можете долучатися до діяльності місцевих громадських організацій. До речі, вони люблять проводити свої збори в місцевих музеях чи бібліотеках. Або ви можете спершу знайти їх у соцмережах, а вже потім приєднатись до їхніх просвітницьких активностей. Розповідайте про це у своєму оточенні, на сторінках соцмереж, врешті, можете створити власний блог.

"На мою думку, нам потрібна зміна філософії в підходах до культурної спадщини. Ми маємо її не просто зберігати, а й переосмислювати та брати певні ціннісні орієнтири із собою в майбутнє", — зазначає наша співрозмовниця.

Стаття виходить у межах Програми сприяння громадській активності "Долучайся!", що фінансується Агентством США з міжнародного розвитку (USAID) та здійснюється Рада в Україні. Зміст матеріалу є винятковою відповідальністю Рада та його партнерів і не обов'язково відображає погляди Агентства США з міжнародного розвитку (USAID) або уряду США.